لە ترسی هەڕەشەکانی یەدەگی فیدراڵی .. ساڵی داهاتوو نرخی دۆلار لە بازاڕەکانی عێراق نامێنێت

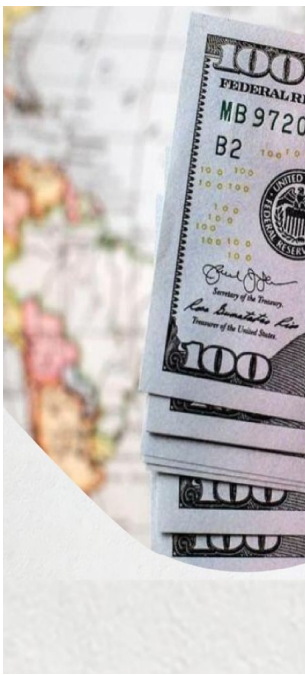

لە چواردەی ئەیلوولی ڕابردوودا، یەدەگی فیدراڵی ئەمریکا ئاگادارکردنەوەیەکی بڵاوکردەوە بە دەسەڵاتدارانی عێراق بەتایبەتی بانکی ناوەندی و ڕایگەیاند کە بەنیازە سزای زیاتر بەسەر کەرتی بانکی عێراقدا بسەپێنێت ئەگەر هەنگاوی زیاتر نەنێت بە ڕاگرتنی "پێشێلکارییەکان" لە کەرتەکەیدا، کە گرنگترینیان بەقاچاغکردنی دۆلاری ئەمریکییە بە ئەو وڵاتانەی کە واشنتن سزای ئابووری بەسەردا سەپاندووە، گرنگترینیان ئێرانە.

هەڕەشەی بانکی یەدەگی فیدراڵی ئەمریکا دوای ئەوە هات کە لە مانگی حەوتی ڕابردوودا سزای دەرکرد، کە کاریگەری لەسەر 14 بانکە فەرمییەکانی عێراق کرد لە کەی 72 بانکی فەرمی کە نوێنەرایەتی سێیەکی بانکە ناوخۆییەکان دەکەن، ئەو سزایانە کاریگەرییان لەسەر ئابووری عێراق بەجێهێشت بە بەرزکردنەوەی نرخی کاڵای ناوخۆیی، کە ڕاستەوخۆ بووە هۆی ناڕەزایی خەڵک. یەکەم وەڵامی ڕاستەوخۆ بە هەڕەشەکانی ئەمریکا لەلایەن فەرمانڕەوای بانکی ناوەندی عێراق "عەلی موحسن عەلاق"ەوە دەرچوو لە پانزەی ئەیلوولی ڕابردوو، کە تیایدا ڕایگەیاند "ڕەوشەنی نوێ" دەگرێتەبەر بە جێبەجێکردنی مەرجەکانی ئەمریکا بە ڕەگریکردن لە قاچاخچێتی دۆلار.

عەلی عەلاق بە فەرمی ڕایگەیاند کە بانکی ناوەندی عێراق لە ساڵی 2024ەوە دەستپێدەکات بە ڕەگریکردن

لە هەموو جەڕەکانی بازرگانی ناوخۆیی بە دۆلاری ئەمریکی و سنووردارکردنی بە دیناری عێراقی و گەیاندن تەنها بە گەشتیاران بە بەدەستهێنانی دراوی ئەمریکی، ئەو هەنگاوانەی کە ڕۆژنامەی The دیناری ئەستا کە هەڕەئاوسان ڕۆژی کەمکردنەوەی بە کرد وەسفی "هیوابەخش" بە ئەمریکی یCraidle عێراقی دەینانێنێت.

بەڕام ئەم ڕەوشوێنانە، بەگوێرەی وەسفی ڕۆژنامەکە، ڕاستەوخۆ دەبنە هۆی "باری زیاتر" لەسەر بازاڕی عێراق و ئابووریەکەی، کە بەگوێرەی وەسفەکەی هەشتا بەهۆی قەیرانە دارایەکانی پشووەوە دەناڵێنێت، کە دواییەیان قەیرانی دارایە کە لە کانونی یەکەمی ساڵی 2020 ڕوویدا، کە بەهای دۆلار بەرامبەر دیناری عێراقی بە نزیکەی 1470 دینار بەرامبەر دۆلار بەرزکردەوە، بە ئەمساڵیش نرخی ئاڵوگۆڕی دیناری عێراقی بەرامبەر دۆلار گەیشتە نزیکەی 1540 دۆلار، کە بەرزترە لە ساڵی 2020 و قەیرانی دارایی ئۆوکات.

ئەمەش دیناری عێراقی خستە بەردەم مەترسی زیاتر بەهۆی هەڕەشە بەردەوامەکانی ئەمریکا لەسەر سپاندنی سزاکان و دابەزینی بەهای دینار بەرامبەر دۆلار سەرەڕای ئۆوەی حکومەتی عێراق نرخی 1300 دینار بەرامبەر دۆلار لە ڕێگەی زیادکردنی دراوە کە لە ساڵی 2004ەوە تا ئەمڕۆ دەستی بە کارکردن کردووە وەک هەوەڵک بە کۆنترۆڵکردنی نرخی دۆلاری لە ناوخۆیی عێراق.

ڕەکاری نوێ .. مامەڵەکردن بە دراوی "جەگرەوە" و دۆلار لە ناوخۆدا بوونی نەبێت، بەپێی لێدوانەکانی عەلی عەلاق بە میدیا بیانییەکان، لێوانە بلەمبەرگ، ساڵی داهاتوو "قەدەغەکردنی تەواوی" بەکارهێنانی دۆلاری ئەمریکی لە هەموو مامەڵە تایبەت و گشتییە ناوخۆییەکاندا دەبێت، ئەمە بەسەر ئەو تاک و کەمپانیایانەدا جێبەجێ دەکرێت کە لە کەرتی گشتی و تایبەت کاردەکەن، جگە لەو کەسانەی کە دەیانەوێت گەشت بکەن بە دەرەوەی عێراق، هەروەها فەرمانڕەوای بانکی ناوەندی عێراق جەختی لەوە کردەوە کە زەربەی "بازرگانەکان" لە ناوخۆی عێراقدا پێیوەندییان بە کەناڵە فەرمییەکانەوە کردووە بە بەخشینی دۆلار و ئەو بڕە فەرمییەی کە لەلایەن بانکەکەوە دیاریکراوە بەرامبەر دۆلار، سەرەڕای ئەو ڕاستییەی کە بودجەی عێراق بە ساڵانی 2023 و 2024 و 2025 نرخی ئاڵوگۆڕی دینار بەرامبەر دۆلار تەنها بە 1320 داناوە.

بەگوێرەی ڕۆژنامەی ناشناڵ نیوز، بانکی ناوەندی عێراق پلانی هەیە دراوەکانی دیکە لە مامەڵە دەرەکییەکانی عێراقدا بەکاربهێنێت، لێوانە هاوردەکردن و هەناردەکردنی شتومەک، لێنەو ئەو دراوانەدا، یەرەی ئەوروپی، درهەمی ئیماراتی، لیرەی تورکی و ئوپیەی هیندی، ئەم پلانانە لە نەو هەنگاوەکانی بانکی ناوەندیدا دێن بە کەمکردنەوەی پشتبەستن بە دۆلاری ئەمریکی بە مامەڵە دەرەکییەکانی عێراق، ئەمەش دوای ئەو کێشانەی کە بانکەکە ڕووبەڕووی بووتەوە.

دۆلاری ئەمریکی بە تەواوی لە بازاڕی عێراقدا نامێنێت ئەگەر ڕەوشوێنەکانی بانکی ناوەندی عێراق

جەبەجێ بکرێن، بڕگەیەکی تێدا کە دەڵێت ئێم جوانەوانە هەرچەندە "هیواخوازن نرخی ئاڵوگۆڕی دراو جێگیر بکەن و دینار بەرامبەر دۆلار جێگیر بکەن"، لەوانەیە بە "ئەنجامێکی پێچەوانە" بگەڕێتەوە لە حاڵێتی لەدەستدانی دۆلار لە بازاڕی ناوخۆییەکانی عێراقدا، کە دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەیەکی بەرچاو لە خواست بە دۆلار لە بازاڕەکانی ناوخۆ ببینرێت لە دژی کەمی دابینکردنی و بەم شێوەیە نرخەکانی بە ئاستێکی گەورە بەرز دەبێت بەرامبەر دینار.

جگە لە پشتبەستن بە تەواوی بە دیناری عێراقی لە ناوخۆ و دراوە جێگرەوەکان لە دەرەوە، فەرمانڕەوای بانکی ناوەندی عێراق لە وەڵامی نیگەرانییەکانی سەبارەت بە سیناریۆ نەرێنییەکە ڕایگەیاند کە ئەو ڕەوشەنانەی کە ساڵی داهاتوو لە "سیستەمە نوێیەکەدا" دەگیرێتەبەر دەبێتە هۆی "پاراستنی هەموو لایەنەکان و ئەپراسیۆنەکانی ئاڵوگۆڕی دارایی" و جێبەجێکردەوە لەوەی "ئێم ئەپراسیۆنانە لە ڕووی نەودەوڵەتییەوە قبوڵکراون و بەتەواوەتی لەگەڵ یاسا ئابوورییەکاندا دەگونجێن بە بەرێنگاربوونەوەی سپیکردنەوەی پارە و دارایی تیرۆریزم.
بڕگەیەکی بڵەمبەرگ، عەڵاق جێختی لەوە کردەوە کە بانکی ناوەندی عێراق هەموو مامەڵە داراییەکان ڕادەگرێت کە لەلایەن بانکی ناوەندییەوە دەردەکرێن و بە تەواوی دەیانخاتە بانکە تایبەتەکانی ناوخۆوە بە ئەوەی بە تەواوی خێیان تەرخان بکەن بە چاودێریکردن و بەدواداچوون، وەک خۆی باسی کرد، کە دەبێتە هۆی ئەوەی کە ئەو دۆلارەی ڕەگەی پەدراوە لەناو عێراقدا بەاوبکرێتەوە لە بەردەست بانکە ناوخۆییەکاندا.

لە نەو ناڕازایەتییەکانی هاوڵاتیاندا... واشنتۆن ئەو "دەستە درێژەی" لەسەر ئابووری عێراق ..

ڕەوشەن و جووڵە نوێکانی بانکی ناوەندی عێراق جگە لەو قەیرانانەی کە دیناری عێراقی لە ماوەی ڕابردوودا ڕووبەڕووی بووەوە و ڕەوتی سنووردارکردنی زیاتری دۆلار لە ناوخۆدا وای لە ڕەخنەگران کرد کە ئابووری عێراق بە "بارمتە" بە واشنتۆن بدیار بخرێن، بەپێی وەسفی Craydell The، بەتایبەتی لەگەڵ توانای گەورەی بە گرتنەبەری ڕەوشەن و هەنگاو دژی بانکەکانی عێراق.
ئێم ڕەخنەیە بەهێی بەردەوامبوونی کۆنترۆڵکردنی یەدەگی فیدرالی ئەمریکاوە سەرچاوەی گرتووە بەسەر گەنجینەی عێراقدا، ئەو دۆلارەی کە لە ڕەگەی بازرگانی نەوتەوە بەدەستی دەهێنێت، هەروەک ڕاژنامەکە ئەوەی پشتڕاست کردەوە کە عێراق لە ساڵی 2003ەوە و داگیرکردنی وڵاتەکە بە شێوەیەکی نایاسایی هاوردەی نەوتی خۆی لە هەژمارەکی تایبەتی بانکی ناوەندی عێراق لە یەدەگی فیدرالی ئەمریکادا دادەنێت.
کۆنترۆڵی یەدەگی فیدراڵی ئەمریکا بەسەر هەژماری فەرمی داهاتی نەوتی عێراقدا کە نزیکەی 100 ملیار

دۆلار، ڕۆژنامەکە لەم بارەیەوە دەڵێت کە دەستی درێژی بە واشنتۆن داوە لەسەر ئابووری عێراق، بەتایبەتی لەو کاتەوەی واشنتۆن هەشتا ڕۆگری لە حکومەتی عێراق دەکات لە کردنەوەی هەر هەژمارێکی بانکی دەرەکی دیکە لە بەرژەوەندی خێیدا و تەنها لە ئەمریکا و یەدەگی فیدراڵیدا.

ڕۆژنامەکە دەسەڵاتدارانی عێراقی ئاگادارکردووەتەوە لەوەی کە دەبنە قوربانی یەدەگی فیدەاڵی ئەمریکا و جەختی لەوە کردەوە کە "دوو ساڵ لەمەوبەر بانکی یەدەگی فیدەاڵی ئەمریکا ڕۆگەی لە ئەفغانستان گرت لە گەیشتن بە گەنجینەی خۆی لە هەژماری فەرمی خۆی لەناو یەدەگی ئەمریکادا، کە بووە هۆی ئەوەی ئەفغانستان بکەوێتە قەیرانێکی ئابووریەوە کە پێشینەی نەبووە"، هەروەها جەختی لەوە کردەوە کە عێراق هەشتا لەژێر هەمان مەترسیدایە ئەگەر بەپەلە نەجووڵێت بە کردنەوەی هەژمارێکی دەرەکی بەدور بێت لە بانکی فیدراڵی ئەمریکا.

بەگوێرەی ڕۆژنامەکە، ڕۆشوێنکانی ئەمریکا، لەوانە سزا و هەڕەشەکان بە سەر بانکەکانی عێراق، ڕاستەوخۆ بووە هۆی بەرزبوونەوەیەکی بەرچاو لە نرخی کاڵا و خزمەتگوزارییە ناوخۆییەکان لە عێراقدا، کە بووە هۆی "نامەزایەکی گەورەی خەڵک" وەک چۆن وەسفی کرد، چاوەڕوان دەکرێت نامەزایی خەڵک لە ساڵی داهاتوودا زیاد بکات لەگەڵ چوونە بواری جێبەجێکردنی ڕۆشوێنکانی بانکی ناوەندی عێراق و ڕاگریکردن لە ماماڵەکردن بە دۆلار.

ئەم هەشداریانە پشتڕاستکراونەتەوە لەلایەن جووڵەکانی بانکی ناوەندیی عێراق، کە لە ماوەی ڕابردوودا بەڕێنی لە بازرگانان و بازرگانە ناوخۆییەکان وەرگرتووە کە لەو ماوەیدا ڕاگرییان کردووە لە ماماڵەکردن بە دۆلاری ئەمریکی و سنووردارکردنی هەموو ماماڵە ناوخۆییەکان بە دیناری عێراقی، بەپێی ڕۆژنامەکە، ئەوەشی پشتڕاستکردەوە کە خراپبوونی بڕەای دیناری عێراقی بەرامبەر دۆلاری ئەمریکی بووە هۆی بەرزبوونەوەی نرخی کاڵاکان.

تا ئێستا ئەو ڕۆشوێنانەی لەلایەن بانکی ناوەندیی عێراقەوە ڕۆشوێنی بە گیراوە ڕوون نییە، بەتایبەتی لەگەڵ ئەو گەڕانکارییە گەورەیەی لە نرخی ئاوگەڕەی دینار بەرامبەر دۆلار سەرهەڵدای بەردەستبوونی ناوخۆیی.

بەگوێرەی وەسفی ڕۆژنامەکە، لەژێر ڕەحمی بەڕەوبەرایەتی ئەمریکادا، لە ئێستا تاکە ئامانجی ئەمریکا ئەوەیە کە "بەینی دارایی دۆلار" بێت لە ئێران و لوبنان بەبێ ئەوەی کاریگەرییە نەرێنییەکانی لەسەر ئابووری عێراق لەبەرچاو بگرێت و ئەو هاوڕاتییەی کە بەگوێرەی وەسفەکەی بووەتە لاوازترین بەستەر لە هاوکێشەی فشار و نەرمی نێوان بانکی ناوەندی عێراق و واشنتۆن.